

Kuba idag, förändring är ordet

Eva Björklund

Kvartersbutiken med alla ransonerade och starkt subventionerade varor, en livsnerv i alla bostadskvarter sedan USA-blockadens början för över 50 år sedan. Nu planeras att avskaffa de generella subventionerna, när lönerna också kan höjas.
Foto Eva Brita Järnefors

Revolution - med Fidel Castros ord - är att "förändra allt som behöver förändras". Och så har kubanska revolutionen varit i ständig förändring sedan segern i befrielsekriget 1 januari 1959. Så kubanerna är vana vid förändring, men sedan 1959 på en fast, uthållig grund som stått pall mot USA:s pågående ekonomiska och politiska krigföring.

Förändringen har skett i etapper:

1959 - 90 lades grunden, 5-årsplaner och fördelaktigt handelsutbyte med Sovjetblocket, ett helstatligt system med stora, starka folkrörelser som bas, från 1975 med folkvalda styrelser i kommuner, län och land, enastående framsteg, utbildning, hälsovård, jämlikhet, jämställdhet, solidaritet, lika stark ekonomisk utveckling som de så kallade tigerekonomierna, men med socialt innehåll, för folkets välbefinnande. Ett eget system med demokratiska anspråk, men också påverkat av en auktoritär politisk tradition.

90-talet, specialperioden, mattan av rättvist ekonomiskt utbyte drogs undan med sovjetblockets kollaps, Kuba blev en ensam ö i en omvärld där den USA-ledda nyliberalismen och finanskapitalet härskade, det var "historiens slut". Kuba behöll sin samhällsmodell, höll fast vid utbildning, hälsovård, forskning, social trygghet trots svåra umbäranden, gjorde anpassningar, egenföretagande, internationell turism, utländska investeringar. Men samhällsvävens lika villkor undergrävdes.

2000-talet, Kubas föredöme och enastående solidaritet bidrog till att stärka ett vänsteruppsving i Latinamerika och Karibien. Det började med Venezuela, ALBA-samarbetet inleddes, Kuba bidrog med erfarenhet och kunniga

människor på många områden, Venezuela med olja. Snabb ekonomisk tillväxt, nya landvinningar, ekologiskt jordbruk, energirevolution, öppnare samhällsdebatt, jämställdhet.

Men det skedde till ett pris, nya ekonomiska klyftor, nya samhällsskikt, marknadsinslag, korrupt privatisering, urvattning av demokratin. Det undergrävde modellen, statsmonopolet fungerade inte längre, måste anpassas, demokratin utvecklas, utvidgas och förstärkas. Det sker nu, allt som måste ändras. Riktlinjerna togs fram i ett jättelikt rådslag, hela samhället diskuterade, det tog två år, 2011 fattades besluten och förändringen drogs igång parallellt med en allt öppnare ideologisk debatt om hur långt marknadsinslagen ska gå utan att den socialistiska grundvalen luckras upp. Frågan många ställer sig, är detta en väg som leder till kapitalism, som i Kina och Vietnam?

Eller kan Kuba än en gång bryta trenden och från statlig planekonomi gå över till en socialistisk samhällsmodell med marknadsinslag, dominerade av kooperativ och ett småföretagande med löntagardemokrati. Inom en kapitalistisk ekonomi verkar det svårt för kooperativ att förbli sådana i praktiken, de blir kapitalistiska med vinstmaximering och anställda, allt mindre demokratiska.

Kan Kuba återigen bryta ny väg?

Ska Kuba, med fortsatt socialistisk ekonomi, som målsättningen förblir, kunna öppna en ny väg där kooperativen kan fungera som sådana, där de som arbetar som regel också är kooperatörer, och där målsättningen är att med goda arbetsvillkor och demokratiskt beslutsfattande tillgodose samhällets behov av varor och tjänster, men utan kapitalackumulering och vinsten som drivkraft?